

Į STUDENTĄ ORIENTUOTAS FILOSOFIJOS DALYKO MOKYMAS/IS

Daiva Treznevičiūtė

Vilniaus kolegija

Anotacija. Šiuolaikinių studijų aukštojoje mokykloje pagrindas – studijuojančiojo įgytos kompetencijos, pasiekiamos per studijų programos rezultatus ir dalyko studijų rezultatus. Kiekvienas studijuojamas dalykas turi prisidėti prie kompetentingo specialisto, turinčio tinkamas ir tvirtas vertybines nuostatas, parengimo. Aukštoji mokykla – tai vieta, kurioje vyksta visapusiškas studento brendimas: ir profesinis, ir asmeninis. Todėl studijuojančiojo įgytos žinios ir įgūdžiai turėtų atliepti įvairius jo poreikius, kitaip tariant, mokymas/is turi būti orientuotas į studentą. Straipsnyje analizuojama, kokius studento poreikius ir kaip stengiamasi patenkinti filosofijos kurso metu ir kaip pavyksta šį siekį įgyvendinti. Galutiniai dalyko studijų pasiekimai ir jų įtaka studijuojančiam vertinami tarpinių atsiskaitymų metu. Straipsnyje aptariamas studento poreikių patenkinimas, analizuojant filosofijos dalyko tarpinius atsiskaitymus. Remiamasi A. H. Maslow žmogaus poreikių hierarchijos teorija, siekiamais filosofijos dalyko studijų rezultatais ir studentų nuomone, kurią atskleidė atlikta apklausa raštu.

Raktiniai žodžiai: į studentą orientuotas mokymas/is, filosofijos tarpiniai atsiskaitymai, studento poreikiai, dalyko studijų rezultatai.

Įvadas

Filosofas Arvydas Šliogeris pabrėžia, kad „žmogus yra baigtinė būtybė, suvokianti savo baigtinumą“ (2001). Iš šio baigtinumo ir jo suvokimo kyla įvairūs mūsų poreikiai, daugiau ar mažiau sėkmingai tenkinami skirtingose gyvenimo bei veiklos srityse. Poreikių patenkinimas daro įtaką gyvenimo kokybei, žmogaus tobulėjimui ir brandai. Studijų metu asmuo bręsta ir profesiniu, ir asmeniniu požiūriu, todėl studijų procese svarbu patenkinti studijuojančiųjų poreikius, t. y. vykdyti į studentą orientuotą mokymą/si. Orientacija į studentą – viena iš svarbiausių prielaidų studento motyvacijai didėti. Kaip savo veikale „Būties psichologija“ teigia Abrahamas H. Maslow, kiekvienam žmogui svarbu „toliau tobulinti sprendimo, atsakomybės, pasirinkimo, savikūros, autonomijos ir pačios savimonės sampratą“ (2011).

Kokie studijuojančiųjų poreikiai turėtų būti patenkinami, rodo kiekvienam studijų dalykui apibrėžti dalyko rezultatai. Ar sėkmingai šie poreikiai tenkinami konkretaus dalyko studijų metu, galima išsiaiškinti atgalinio ryšio su studentais pagalba, aptariant dalyko tarpinius atsiskaitymus, kurie parodo studijų rezultatų įgyvendinimo sėkmingumą.

Filosofija stengiasi „spręsti pasaulio ir egzistavimo jame pagrindo ir prasmės klausimą“ (Halder, 2002). Filosofijos dalyko studijos turėtų suteikti unikalią galimybę patenkinti vieną svarbiausių asmens poreikių – nagrinėti svarbius egzistencinius klausimus, juos susieti su asmens gyvenimo patirtimi bei būsima profesija, tokiu būdu sukuriant tvirtą vertybinį pagrindą būsimai profesinei veiklai, visuomeniniam ir asmeniniam gyvenimui. Deja, Lietuvoje į studentą orientuotas filosofijos dalyko dėstymas dar nėra analizuotas. Tokia analizė padėtų dėstantiems specialistams į filosofijos dalyką pažvelgti studentų akimis, koreguoti dėstymą pagal

jų – būsimų savo srities profesionalų – poreikius.

Tyrimo objektas – į studentą orientuotas filosofijos dalyko mokymas/is.

Tyrimo tikslas – išanalizuoti į studentą orientuotą filosofijos dalyko mokymą/si, remiantis filosofijos dalyko tarpiniais atsiskaitymais.

Uždaviniai:

- Išryškinti filosofijos dalyką studijuojančiųjų poreikius, remiantis dalyko studijų rezultatais ir A. H. Maslow aptartais žmogaus poreikiais.
- Pristatyti studentų apklausos raštu rezultatus, leidžiančius spręsti apie filosofijos dalyką studijuojančiųjų poreikių patenkinimą per filosofijos dalyko tarpinius atsiskaitymus.

Medžiaga ir metodai

Atliekant tyrimą buvo naudoti literatūros analizės ir apklausos raštu metodai.

Teorinė tyrimo dalis – literatūros analizė. Literatūra analizei pasirinkta, siekiant atskleisti ir išryškinti straipsnio temai svarbiausius aspektus: studento poreikius ir filosofijos teikiamas žmogaus poreikių tenkinimo galimybes. Klasikinis žmogaus poreikių analizės pavyzdys – tai amerikiečių psichologo A. H. Maslow žmogaus poreikių hierarchijos teorija. A. H. Maslow idėjos apie žmogaus poreikius ir jų hierarchiją pristatomos analizei pasirinktame psichologo veikale „Motyvacija ir asmenybė“ (2006) bei C. George Boeree straipsnyje „Abraham Maslow“ (1998); A. H. Maslow svarstymai, kuo artimos gali būti psichologija ir filosofija, kuo jos gali padėti žmogui, pateikiami jo knygoje „Būties psichologija“ (2011), taip pat analizuotoje rengiant straipsnį. Filosofijos sąsajos su žmogaus poreikiais ir jų patenkinimu nagrinėti, remiantis lietuvių filosofo A. Šliogerio knyga „Kas yra filoso-

fija?“ (2001), taip pat Aloiso Halderio „Filosofijos žodyne“ (2002) pateikiama išsamia filosofijos samprata.

Duomenys tolesniam tyrimui rinkti apklausos raštu būdu. Anketa, sudaryta tyrimo autorės, buvo skirta išsiaiškinti studentų nuomonę apie filosofijos tarpinius atsiskaitymus. Anketoje buvo pateikti klausimai apie šių atsiskaitymų naudą studento asmeniniam ir profesiniam tobulėjimui, apie atsiskaitymų įdomumą ir jo priežastis. Buvo apklausti 89 Vilniaus kolegijos Sveikatos priežiūros fakulteto II ir III kurso studentai, išklausę filosofijos dalyko kursą. Apklausa raštu buvo atlikta 2014 m. kovo mėn. (27 respondentai), 2015 m. kovo mėn. (32 respondentai) ir 2015 m. gegužės mėn. (30 respondentų). Anketa buvo anoniminė, jos pildymas – savanoriškas. Respondentai buvo iš anksto informuoti apie tai, kad anketos duomenys bus panaudoti rengiant mokslinį straipsnį.

Rezultatai ir diskusijos

Analizuodamas žmogaus poreikius, A. H. Maslow juos susistemino ir sudarė poreikių hierarchiją, kurią įprasta vadinti „Maslow poreikių piramide“. Pirmąjį šios „piramidės“ aukštą sudaro fiziologiniai poreikiai, juos patenkinus svarbūs tampa saugumo poreikiai, vėliau – priklausomybės ir meilės (socialiniai) poreikiai, po jų – įvertinimo poreikiai, o aukščiausiais žmogaus poreikiais A. H. Maslow laiko savęs aktualizavimo (savirealizacijos) poreikius (Boeree, 1998). Išsamiau nagrinėjant filosofijos dalyko tarpinius atsiskaitymus ir jų laukiamus rezultatus aiškėja, jog jie gali prisidėti prie daugelio iš A. H. Maslow aptartų žmogaus poreikių patenkinimo tiek asmeninėje, tiek būsimos profesijos srityje.

Filosofijos dalyko studijų metu taikomi du tarpiniai atsiskaitymai – probleminis seminaras ir rašto darbas. Per pirmą atsiskaitymą reikia išanalizuoti filosofinį tekstą ir pasirengti atsakyti į iš anksto pateiktus klausimus. Auditorijoje studentai atsakinėja į klausimus, dalijasi savo mintimis, diskutuoja. Filosofijos kurso metu rengiami penki seminarai būsimiems sveikatos priežiūros specialistams aktualiomis temomis: „Kančia“, „Meilė artimam“, „Pareiga“, „Tobulėjimas“, „Gyvenimo prasmė“, „Draugystė“. Seminaras leidžia kiekvienam studentui išsakyti savo mintis, išreikšti požiūrį į analizuojamuose filosofiniuose tekstuose pateiktas idėjas, įžvelgti jų ryšį su būsima profesija, diskutuoti su bendramoksliais, pagrindžiant savo pastebėjimus pavyzdžiais iš asmeninio gyvenimo bei profesinės srities. Per antrąjį atsiskaitymą reikia parengti rašto darbą, pasirinkus vieną iš septyniolikos siūlomų temų. Remiamasi filosofiniais tekstais, kritine literatūra. Studentas turi išreikšti savo nuomonę apie analizuotas filosofines teorijas ir idėjas bei ją pagrįsti. Rašto darbas suteikia galimybę plačiau susipažinti su filosofine literatūra ir joje pateiktas idė-

jas įvertinti, remiantis savo asmeninėmis bei profesinėmis vertybėmis, pritaikyti jas formuluojant savo paties pasaulėžiūrą.

Pagal suformuluotus filosofijos dalyko studijų rezultatus, seminarų metu siekiama diskutuoti apie bendražmogiškas vertybes ir jų vaidmenį sveikatos priežiūroje. Grįžtant prie A. H. Maslow žmogaus poreikių teorijos (Maslow, 2006), tokios diskusijos turėtų padėti patenkinti keturių grupių poreikius:

- Saugumo: vertybės, kurias žmogus pripažįsta ir kuriomis vadovaujasi savo asmeniniame gyvenime bei profesinėje veikloje, suteikia jo egzistencijai struktūrą, tvarką, o elgesiui – tinkamas ribas.
- Socialiniai: diskusijų metu kuriasi nauji ir įtvirtinami jau esami ryšiai su kitais diskusijos dalyviais, atrandama savo vieta grupėje. Įsisąmonintos vertybės pasitarnaus ir platesniems socialiniams ryšiams kurti, savo vietai profesinėje grupėje apibrėžti.
- Įvertinimo: kadangi diskusijos vyksta laikantis pagarbos ir tolerancijos principų, tai diskusijos dalyviai jaučia jiems rodomą kitų diskutuojančiųjų toleranciją, pateikiamais argumentais pelno jų pagarbą sau kaip asmeniui ir savo išsakomoms mintims.
- Savirealizacijos: žmogus tik tada bus sėkmingai save realizavęs, kai tai darys pagal bendražmogiškas vertybes, kurios aptariamose seminarų metu.

Rašto darbo siekiamas rezultatas – formuluoti ir argumentuoti asmeninį požiūrį į visuomenėje vykstančius procesus, sveikatos priežiūroje kylančias socialines ir etines problemas bei pasiūlyti galimus jų sprendimo būdus. Rašto darbas turėtų padėti patenkinti šiuos A. H. Maslow išskirtus poreikius (Maslow, 2006):

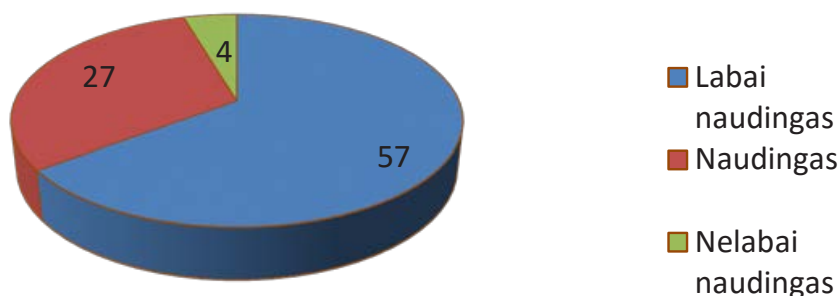
- Saugumo: asmeninio požiūrio aiškus suformulavimas ir pagrindimas leidžia pajusti stabilumą, laisvę nuo baimės, nerimo ir chaoso. Problemų sprendimai suteikia saugumo jausmą, padeda įsisąmoninti, kad ir esant sunkiai situacijai – tiek asmeninėje, tiek profesinėje – dažniausiai pavyksta rasti tinkamą išeičių.
- Socialiniai: asmeninė pozicija, kurią sugebame argumentuoti, tampa pagrindu pasirinkti tam tikrą profesinę grupę ir tam tikrą asmeninę aplinką bei įgyti joje savo vietą.
- Įvertinimo: ištikimybė tinkamai asmeninei pozicijai leidžia asmeniui gerbti pačiam save, taip pat pelnyti kitų žmonių – artimųjų ir kolegų, visuomenės – nuolatinį, tvirtai pagrįstą, aukštą vertinimą. Tas pats pasakytina ir apie žmogaus gebėjimą spręsti aktualias problemas.
- Savirealizacijos: rašto darbu siekiamas rezultatas nurodo jį rašančiajam kryptį, kuria reikia eiti norint būti tuo, kas rašantysis ga-

li būti, daryti tai, kam jis individualiai tinka, būti ištikimam savo prigimčiai.

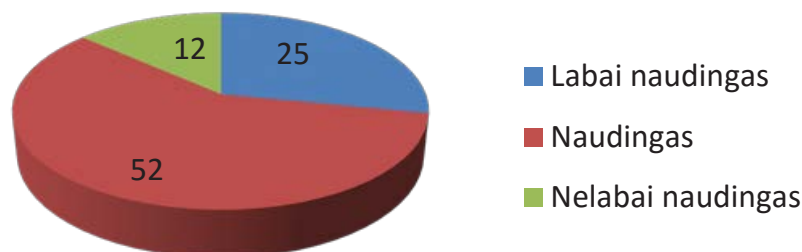
Atlikta apklausa raštu parodė, kad dauguma studentų jaučia filosofijos dalyko tarpinių atsiskaitymų naudą, jų įtaką savo asmeniniam bei profesiniam tobulėjimui. Beveik visi respondentai (84 respondentai, 94,38 proc.) anketoje atsakė, kad semina-

ras jiems buvo „labai naudingas“ arba „naudingas“, didžioji dalis respondentų (77 respondentai, 86,52 proc.) mano, jog rašto darbas jiems buvo „labai naudingas“ arba „naudingas“ (išsamesni atsakymo į šį anketos klausimą rezultatai pateikti 1 paveiksle). Vadinasi, pačių studentų nuomone, filosofijos dalyko tarpiniai atsiskaitymai tenkina jų poreikius.

Seminarų nauda studentų tobulėjimui

Rašto darbo nauda studentų tobulėjimui

* Į šį klausimą neatsakė 1 respondentas.

1 pav. Filosofijos dalyko tarpinių atsiskaitymų nauda studentų tobulėjimui.

Anketa taip pat siekta išsiaiškinti, kodėl seminaras ir rašto darbas respondentams buvo įdomūs – kitaip tariant, kokius jų poreikius šie tarpiniai atsiskaitymai patenkino. Klausimą sudarė dvi dalys: pirmoje respondentui reikėjo pasirinkti įdomiausią tarpinį atsiskaitymą, o kitoje – paaiškinti, kuo jis buvo įdomus. Kiekvienas studentas galėjo pasirinkti ir pakomentuoti tik vieną iš tarpinių atsiskaitymų, nes formuluojant šį klausimą remtasi prielaida, jog respondentas noriau ir kruopščiau analizuos jį labiausiai sudominusį atsiskaitymą. Pagal atsakymą į pirmąją klausimo dalį respondentai buvo suskirstyti į dvi grupes – pasirinkusius seminarą ir pasirinkusius rašto darbą; kiekvienos grupės komentarai ap-

tariami atskirai.

Seminarą įdomiausiu tarpiniu atsiskaitymu laiko 75 studentai (84,27 proc. visų apklaustųjų). 1 lentelėje pateikiami išsamūs respondentų komentarai, jų procentinės išraiškos skaičiuojamos pagal šios grupės respondentų skaičių (75 respondentai).

1 lentelė. Studentų nuomonė apie filosofijos dalyko probleminį seminarą.

Respondentų komentarai	Studentų poreikių patenkinimas pagal A. H. Maslow žmogaus poreikių teoriją	Respondentų sk.,proc.
Filosofinės idėjos pritaikomos gyvenimo situacijoms, šių laikų aktualijoms. Padidėjęs susidomėjimas filosofija, atskleisti nauji nagrinėjamos temos aspektai, svarbūs asmenine ir profesine prasme. Patiko gilintis į tekstą, ieškoti atsakymų į asmenine ir profesine prasme aktualius klausimus.	Saugumo: vertybės kaip stabilus pagrindas asmeniniam gyvenimui ir profesinei veiklai.	19 resp., 25,33 proc.
Diskusijos – priimtina, įdomi mokymosi forma. Galima buvo išgirsti kitų nuomonių ir išsakyti savo mintis. Vyko „gyvas“ bendravimas, per kurį lengva reikšti mintis.	Socialiniai: bendravimas, savo vietos bendramokslų ir būsimoje profesinėje grupėje radimas.	73 resp., 97,33 proc.
Buvo galimybė laisvai reikšti savo nuomonę, pasidalyti mintimis su kitais. Skatino formuluoti ir argumentuoti savo asmeninį požiūrį, aktyviai mąstyti.	Įvertinimo: tolerancija ir pagarba, pelnoma argumentuotai reiškiant savo nuomonę.	19 resp., 25,33 proc.
Buvo daug įvairių temų, įdomių asmeniniu ir profesiniu požiūriu. Įdomūs, susimąstyti skatinantys tekstai.	Savirealizacijos: tinkamas savęs realizavimas pagal aptariamąsias bendražmogiškąsias vertybes.	14 resp., 18,67 proc.
Kitoks, tinkamas būdas žinioms įgyti bei gilinti, lengviau buvo įsisavinti informaciją. Lavinta iškalba, gebėjimas argumentuoti savo nuomonę, tai bus naudinga ir ateityje pristatant baigiamąjį darbą. Per seminarą buvo naudingi dėstytojos paaiškinimai.	Papildomi (plg. su A. H. Maslow pateiktais) poreikiai, patenkinti tinkamai pasirinktos mokymo/si metodologijos pagalba.	12 resp., 16,00 proc.

* Buvo galima pateikti daugiau nei vieną komentarą.

12 respondentų (13,48 proc. visų apklaustųjų) rašto darbas yra įdomiausias atsiskaitymas. 2 lentelėje pateikiami išsamūs respondentų komentarai, jų procentinės išraiškos skaičiuojamos pagal šios grupės respondentų skaičių (12 respondentų).

2 lentelė. Studentų nuomonė apie filosofijos dalyko rašto darbą.

Respondentų komentarai	Studentų poreikių patenkinimas pagal A. H. Maslow žmogaus poreikių teoriją	Respondentų sk.,proc.
Galimybė išanalizuoti pasirinkto filosofo mintis, filosofines teorijas ir pritaikyti jas konkrečioms situacijoms. Filosofinės idėjos susiejamos su gyvenimo praktika.	Saugumo: argumentuoto asmeninio požiūrio ir problemų sprendimo įgūdžių nulemtas saugumas.	2 resp., 16,67 proc.
Buvo gilinamasi į asmeniniu ir profesiniu požiūriu dominančią temą.	Socialiniai: aiški asmeninė pozicija kaip pagrindas pasirinkti profesinę grupę bei asmeninę aplinką, įgyti joje savo poziciją.	3 resp., 25,00 proc.
Galimybė pačiam analizuoti filosofines idėjas, aiškinti jas taip, kaip atrodo tau pačiam. Tinkamas būdas reikšti savo nuomonę, nuosekliai ir išsamiai išdėstyti argumentus.	Įvertinimo: ištikimybė tinkamai asmeninei pozicijai ir gebėjimas spręsti problemas kaip kitų pagarbos ir pagarbos pačiam sau pagrindas.	5 resp., 41,67 proc.
Buvo gilinamos žinios, sužinojau naujų, sau aktualių dalykų.	Savirealizacijos: asmeninės pozicijos suformulavimas ir argumentavimas skatina eiti tinkamu keliu, tapti tuo, kuo asmuo turi būti.	3 resp., 25,00 proc.

* Buvo galima pateikti daugiau nei vieną komentarą.

** 2 respondentai (2,35 proc.) vienodai įdomiais laiko abu tarpinius atsiskaitymus.

Nors tik 12 respondentų (13,48 proc.) mano, kad rašto darbas įdomiausias tarpinis atsiskaitymas, tačiau jie gerai supranta šio darbo tobulėjimo naudą (žiūr. 1 paveikslą) – darbas tenkina jų poreikius. Be to, anketoje net 45 respondentai (50,56 proc.) tei-

gė, jog vertinant rašto darbą turėtų būti skiriamas didesnis svertinis koeficientas. 44 respondentai (49,44 proc.) didesnę koeficientą skirtų seminarui. Tai rodo, kad studentai įžvelgia rašto darbo svarbą siekiant filosofijos dalyko studijų rezultatų.

Išvados

1. Remiantis filosofijos dalyko studijų rezultatais, galima teigti, jog filosofijos tarpiniais atsiskaitymais turėtų būti realizuojami keturioms iš penkių A. H. Maslow žmogaus poreikių teorijoje išskirtų poreikių grupių priskiriami studentų poreikiai: saugumo, socialiniai, įvertinimo, savirealizacijos. Patenkinti šiuos poreikius svarbu, norint vykdyti į studentą orientuotą filosofijos mokymą/si, kuris suteiktų studijuojančiajam galimybę bręsti ir tobulėti ir profesine, ir asmenine prasme.
2. Vilniaus kolegijos Sveikatos priežiūros fakultete 2014-2015 m. vykdyta studentų apklausa raštu parodė, kad filosofijos tarpiniais atsiskaitymais – seminarais ir rašto darbais – tenkinami profesine ir asmenine prasme svarbūs respondentų poreikiai: saugumo, socialiniai, įvertinimo, savirealizacijos. Vadinasi, filosofijos dalyko mokymas/is yra orientuotas į studentą.
3. Filosofija kelia sau tikslą paaiškinti pasaulį, nes šis paaiškinimas – tai sėkmingos integra-

cijos į visuomenę prielaida. Filosofijos dalyko tarpiniai atsiskaitymai prisideda prie šio tikslo įgyvendinimo studijuojantiems priimtinomis priemonėmis: diskutuojant aktualiais asmeninio gyvenimo ir profesinės veiklos klausimais (per seminarus, patenkinami studentų socialiniai poreikiai) ir savo asmeninės nuomonės formulavimo bei argumentavimo keliu (rengiant rašto darbą patenkinami įvertinimo poreikiai).

Literatūra

1. Boeree G., Abraham Maslow. Internetinė nuoroda: <http://webspaceship.edu/cgboer/maslow.html> (žiūr. 2014-01-29).
2. Halder A. (2002). Filosofijos žodynas. Vilnius: Alma litera.
3. Maslow A. H. (2011). Būties psichologija. Vilnius: Vaga.
4. Maslow A. H. (2006). Motyvacija ir asmenybė. Vilnius: Apostrofa.
5. Šliogeris A. (2001). Kas yra filosofija? Vilnius: Strofa.

STUDENT-ORIENTED TEACHING/LEARNING OF THE PHILOSOPHY SUBJECT

Summary

The base of contemporary studies of higher education is the competences achieved through program learning outcomes and subject learning outcomes. Every study subject has to contribute to an education of a qualified specialist, who has relevant and firm values. Higher education institution is the place where students are growing professionally and personally. Therefore the knowledge and skills acquired by students have to satisfy their different needs. It means that the teaching/learning of the subject has to be student-oriented. The article analyses, which needs of the student the course of philosophy attempts to satisfy and in what way, and how successful that attempt is. Because the final achievements of the study subject and their influence on the student are assessed through the assignments, the satisfaction of the student's needs is discussed in the article by analysing the assignments of the philosophy subject. The analysis is based on the A. H. Maslow theory of human needs, the philosophy subject learning outcomes and students' opinion, revealed by summarizing the results of the survey carried out in the Health Care Faculty of the University of Applied Sciences/Vilniaus kolegija. The survey showed, that the main part of the students feel the professional and personal benefits of the assignments of the philosophy subject – seminars and the paper (94,38% respondents of the seminars, 86,52% of the paper). Respondent's comments about the assignments revealed, that according to the A. H. Maslow theory of human needs, the needs from the four of five groups (all groups were chosen analysing the philosophy subject learning outcomes as needs possible to be satisfied through the assignments of philosophy subject) are satisfied through these assignments: safety needs, belonging (social) needs, esteem needs, self-actualization needs. The mostly mentioned were the belonging (social) needs (during the seminars) and the esteem needs (during the preparation of the paper). The results of the survey lead to the conclusion, that the teaching/learning of the philosophy subject is student-oriented.

Keywords: assignments of philosophy subject, needs of student, subject learning outcomes.